
Fakultet

Nakon višegodišnjih nastojanja napokon su, u srpnju mjesecu ove godine, Split i Crkva u južnoj Hrvatskoj dobili svoj teološki fakultet. Riječ je o jednoj novoj ustanovi u čije su temelje ugrađene dvije duge i časne visokoškolske tradicije: makarskofranjevačka i splitskometropolitanska.

Poglavita pak novost ove ustanove leži u tome što je njezinom uspostavom, a potom i njezinim ulaskom u Splitsko sveučilište stvorena mogućnost da se dosadašnji teološki studij na ovim prostorima podigne na znatno višu razinu, kako u organizacijskom, tako i u znanstveno-pedagoškom smislu. No iz te činjenice najvjerojatnije proizlaze i neke druge moguće pozitivne posljedice za teologiju, za percepciju njezine uloge i njezin ugled u ovoj mjesnoj Crkvi, ali i u sveučilišnoj javnosti.

Ovim teološkim fakultetom mjesna je Crkva dobila prvorazredni znanstveno-pedagoški instrument, koji je, kako svojom ustrojbenom težinom, tako i svojom predanošću znanstveno-teološkoj akribiji, u stanju uvijek nanovo vjernicima i pastirima posvješćivati preveliku važnost teologije za Crkvu, njezino samorazumijevanje i njezinu pastoralnu djelatnost. Jer nema kršćanstva bez teologije. *Fides quaerens intellectum* nije tek jedan luksuzni dodatak vjeri koja bi i bez toga ostala ono što je oduvijek i bila. Teologija nije ni neka puka doktrinarno-odgojna djelatnost usmjerena po svojoj biti prvotno na formiranje crkvenih službenika.

Premda teologija kao metodično-kritičko znanje o vjeri predstavlja *actus secundus* u odnosu na prvotni čin vjere, Crkvi je teologija potrebna da bi što bolje shvatila sebe, smisao svojeg poslanja i da bi taj uvijek nanovo prepoznati identitet uspjela posredovati svakoj novoj generaciji na način primjeren kulturi određenog vremena i podneblja. Međutim, treba odmah nadodati da *ratio theologica* nema u žarištu svojeg interesa Crkvu, nego Riječ Božju, Evanđelje. Riječ Božja vrhovna je norma teologije. Crkva je objekt teološke racionalnosti samo ukoliko predstavlja privilegirano mjesto iskustva Riječi Božje.

Teologija zapravo teži što dubljem otkrivanju potencijala Božje Riječi koju Crkva prenosi. Ali to prenošenje (tradicija) ne može biti tek pukom ponavljanje povijesnog znanja o utemeljiteljskim događajima kršćanskog spasenja koje bi bilo jednom zauvijek iscrpno pohranjeno u nadvremenito i transkulturno važećim formulacijama. Naime, nema žive tradicije bez trajne hermeneutičke reaktualizacije sadržaja objavljene Riječi, i to u odnosu prema uvijek novim povijesnim i kulturnim situacijama kroz koje Crkva prolazi.

I baš tu leži nezamjenjiva uloga novoga teološkog fakulteta: biti što ozbiljniji i pouzdaniji hermeneutički instrument u službi Crkve. On će joj, kako svojom zauzetošću oko što dubljeg pronicanja Riječi Božje, tako i proučavanjem lokalne kulture s njezinim specifičnim idejnim kretanjima i psihologijama, pomagati da crkveni navještaj Evanđelja bude uistinu prikladnim odgovorom na stvarna dubinska egzistencijalna pitanja i traganja ljudi određene povijesne epohe.

Stoga oni u Crkvi koji iz neznanja, straha od eventualnih nepoželjnih teoloških avantura, zavedenosti logikom vlasti omalovažavaju služenje teologije, videći ponekad u njoj tek neku vrst *malum necessarium*, čine medvjedu uslugu evangelizatorskom poslanju Crkve. Jer Riječ Božja, naviještena ljudima jednog vremena bez posredništva teologije, navodno u svojem iskonskom, čistom, nadvremenitom liku, a zapravo u kategorijama teologije od jučer, u opasnosti je da bude neshvaćena, a time i neaktualna za mnoge ili da možda odgovara na pitanja koja ljudi nisu ni postavili.

Imajući sve to u vidu, očekivati je da će novi fakultet i njegove raznovrsne djelatnosti Crkva na ovim prostorima zdušno uvažavati i podupirati, videći u njemu jedan ne samo dobrodošli već neizostavni instrument svojega globalnog evangelizatorskog poslanja.

Ulaskom u *universitas litterarum* relativno mladog Splitskog sveučilišta, Teološki fakultet donosi sa sobom višestoljetnu tradiciju visokoškolskog bavljenja teološkom i filozofskom znanostima. Time on na neki način znatno pridonosi profiliranju povijesno-znanstvenog pedigreea rečenog sveučilišta. S druge strane, sveučilišni status novog fakulteta omogućuje crkvenoj zajednici da kroz teologiju uđe u kritički dijalog sa svijetom znanja i znanosti.

Naime, uza svu svoju posebnost koja se očituje u njezinom mudrosnom karakteru, teologija je još od davnine, a posebno od klasične Tomine sistematizacije teološke epistemologije, sebe shvaćala dijelom svijeta znanosti. S njim je vežu u prvom redu temeljno povjerenje u sposobnost ljudskog uma da spozna istinu, metodološka racionalnost, transparentnost argumentacije teološkog diskursa te načelno univerzalna shvatljivost njezinih zaključaka.

Istina, nekoć je teologija pretendirala na kraljevsko mjesto među znanostima. Danas je, međutim, drugačije. Iz epohalnih idejnih sudara u posljednja četiri stoljeća teologija se naučila epistemološkoj skromnosti. Ona danas sebe ne vidi kao dirigenta u koru poslušnika, nego kao partnera drugim znanostima u traganju za sve punijom istinom o stvarnosti u svim njezinim sastavnim dimenzijama (Bog, svijet, čovjek).

Svoju suradnju s drugima teologija zamišlja kao iskrenu i trajnu dijalošku razmjenu bez scijentističko-empiristički predrasuda, koje su, kao što je znano, baš u sveučilišnom ambijentu posebno snažno ukorijenjene. U toj razmjeni ona će svojim sugovornicima moći posredovati svoje metodološki-racionalno obrazložene uvide i razloge, ne izbjegavajući pritom ni jedno njihovo kritičko pitanje, utemeljeno, očito, ne na ideološki motiviranoj odnosno isključivo instrumentalnoj racionalnosti, već na razumu, koji ne zazire apriori od propitkivanja smisla cjeline.

S druge strane, fakultetska teologija je kroz svoju interdisciplinarnu suradnju usmjerena na pomno oslušivanje svih znanstvenih i uopće kulturnih dostignuća, trudeći se da u njima prepozna, kako kaže II. vatikanski sabor, sve ono što stvarno "otvara nove putove k istini". Jer, nastavlja Sabor: "Dužnost je svega Božjeg naroda, osobito *pastira* i *teologa*, da uz pomoć Duha Svetoga slušaju, razabiru i tumače razna mišljenja našeg vremena te ih prosuđuju u svjetlu riječi Božje, kako bi se objavljena istina mogla uvijek dublje uočiti, bolje shvatiti i prikladnije izložiti" (GS 44).

Pritom ne bi trebalo izgubiti iz vida da krajnji pragmatizam suvremenih znanosti i njihovo empiristički jednodimenzionalno shvaćanje stvarnosti u velikoj mjeri pridonose dosta proširenoj eroziji problema smisla u društvu, a time i rastućem pustošenju duhovno-vrijednosnog okoliša. Tom redukcionističkom trendu koji često karakterizira cinizam prema životu i njegovim vrijednostima, teologija će zasigurno pristupati ponajprije razložno kritički, a ponekad proročki, u čvrstom uvjerenju da znanstveno promicanje istine o stvarnosti ipak treba u konačnici težiti sve većoj humanizaciji života, odnosno k čovjekovom duhovnom rastu. Sukladno, dakle, onom Jaspersovom mišljenju o smislu sveučilišta: "Zadaća sveučilišta je znanost. Ali znanstveno istraživanje i podučavanje, ako je otkrivanje istine, služi oblikovanju duhovnog života" (K. Jaspers, *Die Idee der Universität*, Schriften der Univ. Heidelberg 1, Berlin-Heidelberg 1946., str. 36).

Nikola Bižaca